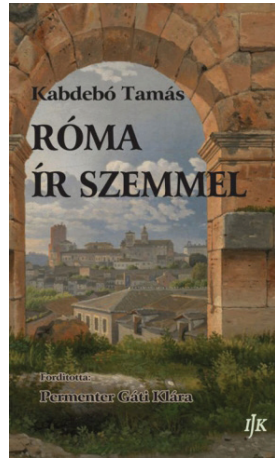

KABDEBÓ TAMÁS *Róma ír szemmel* című regénye a kettős identitású író látképe az örök városról. A valahová és a valakihez tartozás kulcsfontosságú kérdés minden élethelyzetben – üzeni a történet, mely egyben lenyűgöző Róma-panoráma is.

Róma bizonyossága

ARóma-járó magyar írók munkásságáról, és arról a sokszínűségről, ahogyan az Örök Város inspirálta a magyar irodalom hasonlóképp múlhatatlan alkotásait, több kiállításon és konferencián is tájékozódhatott a közelmúltban olvasó. Elég csak a Petőfi Irodalmi Múzeum *Délszaki kalandok* című kiállítását említeni, vagy az Olasz Intézetben rendezett konferenciát, melyek bepillantást engedtek Róma szerelmeseinek Hoványi Ferentől Szerb Antalon át Takács Zsuzsáig ívelő szellemtörténetébe.

Kabdebó Tamás új rétegét tárja fel a Rómán kívül születettek vonzalmának a város iránt – az emigráns, írországi magyar író szemével kutatja a város titkait. A *Róma ír szemmel* nem csupán a bédekkerirodalom kiemelkedő alkotása – pusztán a regény lapjain felhalmozott káprázatos mennyiségű művelődéstörténeti, művészettörténeti tudásanyag is szétfeszítené ennek a műfajnak a kereteit. Még akkor is, ha azt „irodalmi útikalauzok” történetéből nem rekesztjük ki az esszéregénnyel rokonítható, mégis sokműfajú, jelentős világirodalmi alkotásokat, mint Wiesława Czapińska *Az irodalmi Európa mágikus városai* című kötetét, Claudio Magris *Dunáját* – melyet muszáj szorosán Kabdebó Tamás *Danubius Danubia* című regényfolyama mellett említeni –, vagy a líraibb Jozsif Brodskij-művet, a *Velence vízjelét*, és hogy hazai szerzőt is említsünk, Kiss Noémi *Rongyos ékszerdoboz* című útinaplóját.

A városfeltáró irodalom összetettségét a felfedezői perspektíva határozza meg – az a hely, ahonnan a látogató az önmegismerés

terepéül is szolgáló várostérképre pillant. Egyfelől az egyén immans, belső helye, másfelől az a kultúra, amely útjára engedte, vagy amelyből kiszakított, hogy az új városban találja meg új otthonát, ha csak átmenetét is. Kabdebó Tamás római története kettős írói fénytörésben jelenik meg; nem vonatkoztathatunk el ugyanis attól, hogy a külföldre sodródott írországi szereplők történetét egy írországi letelepedést választó magyar író építi fel a szemünk előtt. Az elbeszélés e vetületét Kabdebó azonban tudatosan nem artikulálja, a magyar–ír kettős identitás mintegy a történet párlataként jelenik meg a háttérben, számolva azonban a közös nyelvvel (konkrét és átvitt értelemben is), amelyet író és olvasója beszél.

Aisling és Patrick, a regény két főhőse Írországból érkeztek Rómába – a lány régészhallgatóként egy ösztöndíjnak köszönhetően, kedvese, Patrick pedig kényszerűségből követi, mivel hirtelen felindulásból, a lány védelmére kelve megölt egy embert Írorszáiban. A börtönből szabaduló fiatalember számára az elveszett otthoni perspektívákkal szemben Róma és a menyasszonya jelenti a menedéket; szellemi és gyakorlati is. Mindkét név emblematikus: az Aisling az ír költészetben látomásos-szimbolikus műfaj, melyben Írország egy fiatal és szép nő alakjában tűnik fel. Szent Patrik Írország védőszentje, aki életében királyi védelmen kívül állt, és többször elfogták, hogy megöljék. Nevük mellett a fiatal pár munkája is szimbólumértékű: az ásatásokon dolgozó Aisling a felszín alá hatolva lefelé és felfelé mozog a város rétegeiben; az idegenvezetői állást elnyerő Pat horizontálisan kalauzolja Rómán át az idegeneket. Nemcsak a női és férfi attribútumok tükröződnek ebből a kétféle irányultságból, de Aisling és Patrick mentális útkeresése is. Erős katolicizmusának és biztos írországi háttérének köszönhetően Aislinget egészen másfajta kétségek gyötrik, mint az otthon biztonságát, és gyermekkorában a hitét is elvesztő Patricket. Ebben a helyzetben a római tartózkodás nemcsak egzisztenciális kapocs számukra, de Aisling hitbéli bizonytalanságaira épp a racionális Patrick kínál válaszokat, aki pap nagybátyja, Bernard atya meditációit olvassa bűnhődése közben és után.

A Róma-szerte vezetett túrák központja az Irlandesi nevű utazási iroda, mely a városközpontban elhelyezkedő „Tudósok terme” nevű étteremben fogadja az újabb és újabb csoportokat. Ez a római kis „Írország” a középpontja a regényben újra és újra visszatérő ír vonatkozású mozzanatoknak. A Patricknek kezdetben szállást adó Ír Kollégium McGuinness atyával; a Simposio di Constantiniben fel-

szolgált ír pálinka; a Londonderryből érkezett fodrászlány, akiről Patrick rögtön megállapítja, hogy protestáns („ha katolikus lenne, Derryt mondott volna”); a Miatyánkot írül elmondó Aisling, és a hazulról érkező látogatók mind-mind a Rómába zarándokló, a valási ellentéteket feloldó és összhanggá elegyítő szimfónia szólamai.

Róma felmérhetetlen öröksége szinte hömpölyög a regény lapjain. Kabdebó regénye a nevezetes műemlékek, szobrok és romok története mellett a legapróbb részletekig feltárja az elnevezésekhez és az egyes helyszínekhez köthető legendákat az ókortól a reneszánszig. A Michelangelo Mózes-szobrának jobbján álló női alak nem tükröt tart, hanem fáklyát, a haladás szimbólumát, mely Michalengelo titkos társaságbeli tagságára utal; Julius Caesar hadjáratai során annyi utat tett meg, hogy majdnem nyolcszor körbejárta a földet; hogyan nyilvánították újra szűznek a Néro enyelgésének áldozatul esett Vesta-lányt...

Róma felfedezésével és a múlt feltárulásával párhuzamosan a jelen aktualitására is folyton rezonál a szöveg. *„Hzasétálva Cestariból Pat meghallgatta a késői ír híreket a rádión. Benedek pápa egy csapat ír főpapot fogadott, kik között voltak elítéltek és el nem ítélték is a klerikális nemi erőszak ügyében.”* *„A naptár már majdnem március idusát mutatta. Terroristák öltek embereket Irakban és Afganisztánban.”* A távoli visszhang mellett a közvetlen hazai híreket a szülők, Patrick édesanyja és Aisling édesapja hozzák otthonról, akik az ír föld hívó szavának élő közvetítői. A „menni vagy maradni” dilemmája a regény legvégén teljeseedik ki, amikor Patrick és Aisling is választás elé kerül. *„Hallgass ide és képzeld el. Ott élni, otthon...”* – súgja a fiú a lánynak, amikor a kecsegtetően alakuló jövőképet elé tárja. A regénynek azonban nem (lehet) tárgya maga a döntés; az otthon és otthontalanság közötti útkeresés lebegése sokkal megfoghatóbb bizonyosság, mint maga a távoli haza. Maynooth, Kildare vagy az Amerikába szakadt ősök egy folyton változó, magát újradefiniáló identitás részei, melyek tűnékenysége felveszi a harcot Róma mozdíthatatlanságával és állandóságával.

Ezt a szembenállást – akár a múlt nehéz bizonyosságának és a jelen pillanat követelőzésének kibékíthetelenségét – Kabdebó a regény nyelvvel is érzékelteti. A karakterek archaikus, klasszicizáló, olykor színpadias megnyilatkozásai (*„Figyelembe véve az időkorlátokat, kétlovas hintót kell fognunk”*; *„Igen, már értem*

jelenlétedet itt, de választhatóan volna nappali órákat is a sírnál való imádkozáshoz”) keverednek a narráció néhol fesztelen „aszfaltnyelvével”, élszóra hajazó, improvizatív gondolatritmusával, a szlenggel. Az angol és az olasz hatás fokozzák az olykor kakofóniává erősödő stíluskeveredést – ebben közrejátszanak a szöveg problematikusabb vonásai is, az átírások következtetlensége, a dialógusok idézőjelezése és a mondatok néhol túlbujránzó referencialitása.

Ezeket jól ellensúlyozzák azok a „csemegék”, amelyek Kabdebó nyelvének sokszínűségével, humorával ragadják meg az olvasót: a repülőre szálló duci „*Maeve néni, mint egy túletett katicabogár, elrepült*”; a Julius Caesarról előadást tartó professzor, „*Trulli levette nyakkendőjét, kigombolta ingének felső gombját, mint a férfi, aki harcba indul kedvenc történelmi egyéniségéért*”; Aisling kórházi tartózkodása idején „*a mobiltelefonok ellátták feladataikat, amiket az ókorban a lárészek végeztek*”.

Bár a regény főszereplői közül Aisling – nevének megfelelően – mintegy angyali tulajdonságokkal felruházva éteri magasságokba emelkedik, nem kérdés, hogy Patrick alakja hordozza a vívódásai által ténylegesen felemelkedő, önmagát legyőzni képes karakter jellemzőit. „*Apa halála után visszatértem Braccianóba, hogy a mesteri szakdolgozatomhoz anyagot gyűjtsek, és most itt vagyok újra Rómában, most menekültként vagy kíváncsiorként vagy minek nevezzem. Mögöttem egy baleset, előttem a bizonytalanság*” – számol be helyzetéről a férfi a történet elején nagynénjének. A regény végén az Aisling előtt feltárt perspektívák egy év kemény munkájának eredményei, melybe nem lehet nem belelátni a keménykötésű fiú írségének mindent legyőző erejét. Ahogy a magyar olvasó nem tudja nem felidézni Ervin szavait az *Utas és holdvilág*-ból: „*Annyi zarándok, bujdosó és menekült ment már Rómába a századok folyamán, és ott annyi minden történt... tulajdonképpen mindig minden ott történt. Azért mondják, hogy minden út Rómába vezet. Menj Rómába, Mihály, aztán majd meglátod*”.

„*Rómában nem kell semmit sem tennünk, hagyni kell, hogy Róma történjék velünk*” – még ezek is Szerb Antal szavai az *Utas és holdvilág*-ból. Kabdebó Tamás válasza a *Róma ír szemmel*: hőseivel megtörténik Róma.